Justitieutskottets betänkande 1985/86: 30

om anslag till kriminalvården, m. m.
(prop. 1985/86: 100 bil. 4, E, jämte motioner)

JuU
1985/86: 30

ANDRA HUVUDTITELN

Kriminalvården

1. **Kriminalvårdsstyrelsen.** Utskottet tillstyrker regeringens i proposition 1985/86: 100 bilaga 4 (justitiedepartementet) under punkt E 1 (s. 94 och 95) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 78 947 000 kr.

2. **Kriminalvårdsanstalterna.** Regeringen har under punkt E 2 (s. 95–99) föreslagit riksdagen att dels godkänna den i propositionen beräknade driftstaten för förvaltning av fastigheter, dels till Kriminalvårdsanstalterna för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 1 494 680 000 kr.

Motioner

I motion 1985/86: Ju207 av Karin Ahrland m. fl. (fp) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar att under anslaget E 2 Kriminalvårdsanstalterna anslå 15 000 000 kr. utöver regeringens förslag (yrkande 4).

I motion 1985/86: Ju217 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen till kriminalvårdsanstalterna för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 509 680 000 kr. (yrkande 5).

I motion 1985/86: Ju501 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om privatisering av fångvården.

I motion 1985/86: Ju502 av Ann-Cathrine Haglund (m) och Gudrun Norberg (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regelsystemet bör ses över i syfte att skapa en speciallagstiftning för riksanstalter typ Kumlaanstalten.

I motion 1985/86: Ju505 av Rosa Östh (c) och Kersti Johansson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av fler avdelningar för kvinnor på kriminalvårdsanstalterna.

I motion 1985/86: Ju506 av Jerry Martinger (m) hemställs att riksdagen hos

regeringen begär förslag till åtgärder för att göra landets kriminalvårdsanstalter fria från narkotika i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen.

I motion 1985/86: Ju508 av Rosa Östh (c) och Gunilla André (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av familjeterapeutiska insatser för personer dömda för familjemisshandel och för dessas familjer.

I motion 1985/86: Ju610 av Catarina Rönnung m. fl. (s) hemställs att riksdagen uttalar att fängelsestraff för kvinnor i långt framskriden graviditet bör avskaffas.

I motion 1985/86: Ju614 av Karin Söder m. fl. (c) hemställs, såvitt nu är i fråga,

- att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförs beträffande särbehandling av vissa fängelsedömda (yrkande 14),
- att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om insatser för omhändertagande av intagna inom kriminalvården som är HTLV-III-positiva (yrkande 15).

I motion 1985/86: Ju616 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts angående ett åtgärdsprogram för att skära av tillförseln av narkotika till kriminalvårdsanstalterna (yrkande 2).

I motion 1985/86: Ju625 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs med hänvisning till vad som anförts i motion 1985/86: So254, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att kriminalvårdsstyrelsen får i uppdrag att utarbeta handlingsplaner för drogfria anstalter (yrkande 2).

Utskottet

Medelsberäkningen m. m.

Regeringens förslag till medelsberäkning innebär en ökning av anslaget med i det närmaste 92 milj. kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Totalt föreslås ett anslag av 1 494 680 000 kr.

Kostnader för ADB-verksamhet, som tidigare tagits upp under anslaget E 1 Kriminalvårdsstyrelsen, föreslås i fortsättningen bli redovisade under förevarande anslag. Med anledning härav har posten Förvaltningskostnader räknats upp med ca 9,5 milj. kr.

Det redovisas i budgetpropositionen att antalet verkställbara fängelsedomar har minskat. Under första halvåret 1985 var antalet fängelsedomar ca 600 lägre än under samma tid år 1984. Medelbeläggningen vid kriminalvårdsanstalterna har fortsatt att sjunka. Av kriminalvårdsverkets anslagsframställning (s. 51) framgår att under de åtta från beläggningssynpunkt tyngsta månaderna under budgetåret 1984/85 motsvarade den genomsnittliga beläggningen vid anstalterna ca 85 % av tillgängliga platser.

Departementschefen uppger att regeringen med hänsyn till beläggningsnedgången och den pågående utbyggnaden av lokalanstaltsorganisationen beslutat att kriminalvårdsanstalten Västergården med 60 platser skall läggas ned den 1 oktober 1986 samt att ytterligare 158 platser vid olika anstalter skall stängas. Enligt departementschefens mening kan ytterligare ett antal platser stängas; av denna anledning har han räknat ned anslaget med 15 milj. kr. Vidare avser han att undersöka om anstaltsorganisationens platsbestånd kan utnyttjas mer effektivt än som sker i dag.

I motionerna 207 och 217 begärs att anslaget ökas med 15 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Bakom yrkandet i motion 207 ligger motionärernas – i en annan motion (606) – framförda yrkanden om dels slopande av den nuvarande halvtidsfrigivningen, dels skärpta straff för stöld. Om motionärernas begäran i dessa delar skulle förverkligas kan beläggningen på anstalterna komma att öka och fler platser i följd därav komma att behövas. Motionärerna motsätter sig av dessa skäl stängning av ytterligare anstaltsplatser. Yrkandena i motion 606 behandlas av utskottet i ett senare betänkande. De budgetmässiga konsekvenserna får beaktas i det sammanhanget.

Yrkandet i motion 217 har sin grund i motionärernas krav på ökade insatser mot narkotikan på anstalterna. Denna fråga behandlar utskottet i ett följande avsnitt i detta betänkande. Som där framgår saknas skäl till den ytterligare medelsanvisning som förordas i motion 217.

Utskottet ser det angeläget att i år – liksom utskottet också gjorde i fjol – starkt understryka vikten av att de möjligheter till differentiering av intagna som följer av den förbättrade beläggningssituationen tas till vara.

Enligt utskottets uppfattning tyder emellertid utvecklingen inom kriminalvårdens olika områden på att departementschefens bedömning av medelsbehovet, behovet av platser på kriminalvårdsanstalterna m. m. är välgrundad, och utskottet godtar därför regeringens förslag till medelsberäkning. Yrkandena om ökat anslag i motionerna 207 och 217 avstyrks samtidigt.

Utskottet har ingen erinran mot den av departementschefen beräknade driftstaten för förvaltning av fastigheter inom kriminalvården.

Åtgärdsprogram mot narkotika på anstalterna m. m.

I motionerna 217, 506, 616 och 625 begärs intensifierade ansträngningar för att göra kriminalvårdsanstalterna narkotikafria. I några av motionerna föreslås att kriminalvårdsstyrelsen skall ges i uppdrag att arbeta fram ett åtgärdsprogram för drogfria anstalter. Det efterlyses vidare mindre anstaltsavdelningar, mer differentiering mellan intagna med utgångspunkt i deras narkotikavanor och effektiva kontrollsystem vad gäller narkotika m. m. I motion 506 skisseras också ett frivilligt kontraktssystem för dem som tas in på anstalt; de som skriver under kontraktet och uppfyller villkoren skall premieras på vissa sätt, föreslår motionären bl. a.

Inledningsvis bör nämnas att situationen på kriminalvårdsanstalterna har kommit att förändras sedan sjukdomen AIDS och infektion med virus HTLV-III har fått spridning bland de intagna. Denna fråga kommer att

behandlas närmare i ett annat avsnitt i detta betänkande. Här bör bara pekas på de insatser som departementschefen beskriver i budgetpropositionen (s. 98 f) och de åtgärder som föreslås för narkotikamissbrukare inom kriminalvården i proposition 1985/86: 171 (socialdepartementet). I den sist nämnda propositionen anförs bl. a. (s. 15 f) att så gott som alla narkotikamissbrukare som utvecklat ett tungt missbruk förr eller senare aktualiseras – för det mesta återkommande – inom kriminalvården. Varje narkotikamissbrukare bör utsättas för en intensiv påverkan att upphöra med sitt missbruk, anför det föredragande statsrådet. Hon framhåller att det motivationsskapande arbetet måste intensifieras på såväl de slutna lokalanstalterna som de slutna riksanstalterna och särskilda satsningar göras på dessa anstalter för att nå och motivera missbrukare till behandling. Särskilda program för utbildning och handledning i motivationsarbete bör också genomföras för anstaltspersonal i hela landet. – Det föreslås i propositionen bl. a. att under femte huvudtiteln (socialdepartementet) till anslaget Särskilda medel för bekämpningen av AIDS för budgetåret 1986/87 anvisas ett reservationsanslag av 75 milj. kr. Av den sålunda föreslagna ramen bör enligt propositionen särskilda resurser avsättas för insatser för narkotikamissbrukare inom kriminalvården. För att en effektiv samordning av utvecklingsinsatserna skall komma till stånd avser det föredragande statsrådet att uppdra åt regeringens samordningsorgan för narkotikafrågor att inrätta en särskild beredningsgrupp med uppgift att föreslå regeringen konkreta insatser.

Narkotikasituationen inom kriminalvården utgör sedan lång tid ett svårbemästrat problem. Stora ansträngningar har gjorts och görs för att komma till rätta med problemen. Självklara riktmärken för dessa är, såsom utskottet flera gånger har framhållit, att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna förhindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället.

En bred skildring av problemens omfattning och den rad av åtgärder som har vidtagits såväl på lagstiftningssidan som när det gäller organisatoriska och budgetmässiga satsningar har lämnats i proposition 1984/85: 19 (bilaga 1, s. 11–21). Vid sin behandling av propositionen och de med anledning av propositionen väckta motionerna uttalade utskottet att utskottet i princip ställer sig positivt till fortsatta, kraftfulla satsningar mot narkotikan inom anstalterna (JuU 1984/85: 12 s. 19).

I det följande lämnas en sammanfattande redogörelse för frågan.

Sedan år 1966 utförs den 1 april varje år en uppskattning av antalet narkotikamissbrukare inom såväl anstalterna som frivården. Dessa uppskattningar tyder på att antalet missbrukare på anstalt under den senaste tioårsperioden legat ganska konstant på drygt 1 000. Antalet varierar dock inte obetydligt: för år 1985 uppskattades antalet till drygt 1 300. För det mesta har det rört sig om 30–35 % av de intagna. Vad gäller frivården är andelen missbrukare betydligt lägre.

I Stockholm, Göteborg och Malmö inrättades i mitten av 1970-talet särskilda narkomanvårdsteam inom kriminalvården, bestående av bl. a. överläkare, psykolog och översköterska. Teamen bedriver uppsökande

verksamhet på häktena i resp. region. De försöker därvid motivera missbrukare för vård mot sitt missbruk. Vidare medverkar teamen i behandlings- och frigivningsplanering vid regionens lokalanstalter.

I enlighet med beslut vid riksmötet 1977/78 sker i mån av möjlighet differentiering av de intagna med hänsyn till narkotikaberoende. Sedan flera år pågår ett projekt för behandling av narkotikamissbrukare vid kriminalvårdsanstalten Österåker. För projektet disponeras för närvarande ca 50 platser vid anstalten. Vidare ingår en "utslussningsavdelning" med 15 platser och en ytterligare avdelning med 15 platser (Bogesund och Mon). En utvärdering av projektet har publicerats av kriminalvårdsstyrelsen i början av år 1986, Rapport 1986: 1. Där framgår bl. a. att de intagna som fullföljt behandlingen vid projektet klarar sig bättre efter frigivningen än de som avbrutit behandlingen.

Förutom Österåkersprojektet har det på andra kriminalvårdsanstalter inrättats s. k. narkotikafria avdelningar. Sammanlagt har 60 platser inrättats vid kriminalvårdsanstalterna Hall, Hinseberg, Härlanda och Malmö. På kriminalvårdsanstalten Roxtuna har under våren 1984 öppnats tolv platser för svårbehandlade missbrukare.

En betydande andel av de personer som dömts till mycket långa fängelsestraff för grova narkotikabrott placeras på någon av de tre specialavdelningarna vid kriminalvårdsanstalterna Hall, Kumla och Norrköping.

Kriminalvårdsanstalten Mariefred har avdelats för framför allt yngre förstagångsdömda narkotikabrottslingar som ännu inte fastnat i något allvarligt missbruk eller som saknar narkotikaerfarenhet. Anstalten har ett mångsidigt sysselsättningsprogram och en väl utbyggd fritidsverksamhet. Miljö- och behandlingsverksamheten har en utpräglad antidrogkaraktär.

Möjligheterna att differentiera de intagna efter narkotikaberoende och behandlingsbehov beror självfallet i hög grad på beläggningen inom kriminalvården. Den under senare år tämligen konstanta överbeläggningen har emellertid numera upphört, såsom utskottet konstaterade under avsnittet om medelsberäkningen. Utskottet ser anledning att här upprepa sitt i det avsnittet gjorda uttalande om vikten av att de möjligheter till differentiering av intagna som följer av den förbättrade beläggningssituationen tas till vara.

Det bör också särskilt betonas att anstalternas utformning och karaktär är av stor betydelse för möjligheterna att differentiera de intagna. De nya lokalanstalter som efter hand färdigställs är på grund av bl. a. sina små avdelningar särskilt ändamålsenliga från differentieringssynpunkt. Också på vissa äldre slutna riksanstalter inrättas successivt mindre avdelningar.

I sammanhanget skall också nämnas att det sedan år 1981 finns en särskild ledningsgrupp vid kriminalvårdsstyrelsen för samordning av verkets åtgärder mot narkotikamissbruket på kriminalvårdsanstalterna. Ledningsgruppen har till uppgift bl. a. att föreslå åtgärder mot missbruk och att följa den lagstiftning som berör åtgärder mot missbruk inom kriminalvården. Som ett resultat av ledningsgruppens arbete skall ses det handlingsprogram mot narkotikamissbruk vid slutna lokalanstalter som kriminalvårdsstyrelsen genomfört (det s. k. LOKNARK-projektet). Projektet tog sikte på fyra slutna lokalanstalter (Vänersborg, Gävle, Växjö och Hageby)

och omfattade bl. a. rehabiliteringsprogram och åtgärdsplaner för de enskilda missbrukarna. Programmet omfattade också metoder för att försvåra införandet av droger till anstalten och åtgärder om narkotika ändå har förts in. Projektet utvärderas för närvarande.

Möjligheterna att komma till rätta med narkotikaproblemen har under senare år förbättrats avsevärt genom åtgärder på lagstiftningssidan. Bl. a. i syfte att underlätta en ändamålsenlig differentiering har fr. o. m. år 1981 införts en möjlighet att förelägga en intagen att avlämna urinprov, även om det inte finns någon konkret misstanke om att han är narkotikapåverkad. Med verkan fr. o. m. den 1 oktober 1982 har det skett en skärpning av verkställighetsreglerna för vissa narkotikabrottslingar. Även en del andra regler som för intagna i allmänhet gäller i fråga om bl. a. kontakt med yttervärlden skärptes genom denna lagstiftning. I lagen (1974: 208) om kriminalvård i anstalt har även genomförts ändringar som innebär bl. a. en skärpning av reglerna om anstaltsplacering vid befarad befattning med narkotika i vissa fall. Även på annat sätt har kontrollen förstärkts. Bl. a. gäller detta rutinerna för visitationer. De sju s. k. visitationspatrullerna har utrustats med egna narkotikahundar. Verksamheten har därigenom kunnat göras effektivare.

I syfte att bekämpa narkotikamissbruket har kriminalvårdsstyrelsen sedan budgetåret 1983/84 genomfört utbildningsprogram för all personal vid kriminalvårdsanstalterna. Utbildningsinsatserna är nu i princip avslutade; utbildning skall nu ges personalen inom häktesorganisationen.

Utskottet har tidigare vid upprepade tillfällen ställt sig positivt till fortsatt kraftfulla satsningar mot narkotikan på anstalterna (se bl. a. JuU 1984/85: 26 s. 22). Såsom framgått av den inledningsvis gjorda redovisningen har regeringen nyligen till riksdagen avlämnat en proposition vari föreslås stora satsningar med avseende på alla narkotikamissbrukare inom kriminalvården och särskilt inom anstaltsorganisationen. Dessa förslag, som ytterst syftar till att bekämpa sjukdomen AIDS, innebär bl. a. att betydande ekonomiska resurser skall ställas till kriminalvårdsorganisationens förfogande. Utskottet, som här också särskilt vill betona det målmedvetna och mycket ambitiösa arbete mot narkotikan som bedrivs inom kriminalvårdens olika organ, anser mot bakgrund av det sagda att det för närvarande inte finns anledning för riksdagen att initiera några ytterligare åtgärder på området. Utskottet avstyrker i följd härav bifall till motionerna 506, 616 (yrkande 2) och 625 (yrkande 2). Yrkandet i motion 217, som tar sikte på den nu behandlade frågan, har utskottet redan tagit ställning till under föregående avsnitt om medelsberäkningen m. m.

Åtgärder mot sjukdomen AIDS

I motion 614 pekas på de särskilda problem som sjukdomen AIDS medför för kriminalvården och dess intagna. Frågan om hur frihetsberövandet inom kriminalvården skall kunna förenas med stödjande insatser för HTLV-III-positiva intagna måste granskas, framhålls det. Samtidigt måste garanteras att HTLV-III-negativa inte utsätts för smitta. Förslag om insatser begärs från regeringen.

I budgetpropositionen (s. 98 f) redogör departementschefen för hittills vidtagna och planerade åtgärder på detta område. Av redogörelsen framgår bl. a. att det sedan våren 1985 pågår ett omfattande arbete inom kriminalvården för att kunna bemästra den nya situation som AIDS/HTLV-III innebär för verksamheten. Kriminalvårdsstyrelsen har tidigt inlett samarbete med representanter för socialdepartementet, socialstyrelsen, regeringens AIDS-delegation och medicinsk expertis. Informationsmaterial har utarbetats och utbildningsinsatser görs. Vidare framgår att kriminalvårdsstyrelsen i slutet av år 1985 uppdragit åt samtliga kriminalvårdsdirektörer och riksanstaltschefer att i samråd med socialtjänsten och sjukvården upprätta åtgärdsplaner med avseende på HTLV-III-positiva och övriga narkotikamissbrukare i riskzonen.

Departementschefen redovisar också sin syn på arbetets inriktning. Förutom speciella insatser riktade till HTLV-III-positiva intagna, såsom krisstöd och kvalificerat omhändertagande, är det menar han nödvändigt att personalen inom kriminalvården prioriterar arbetet med att söka upp och motivera narkotikamissbrukare till adekvat behandling. Motivationsinsatserna måste börja tidigt, helst redan under häktningstiden. Ökad satsning på tidiga s. k. § 34-placeringar och på användningen av frigångsinstitutet förespråkas också.

Kriminalvårdsstyrelsen har i en skrivelse till regeringen den 1 april 1986 lämnat förslag till åtgärder i bekämpningen av narkotikamissbruket inom kriminalvården för att begränsa AIDS-epidemin. Åtgärdsförslaget bygger på de förslag och erfarenheter som har förts fram från regionerna och riksanstalterna till följd av styrelsens nyssnämnda uppdrag till dem i slutet av år 1985.

Av kriminalvårdsstyrelsens åtgärdsprogram framgår inledningsvis att insatserna enligt styrelsens mening bör koncentreras till narkotikamissbrukarna. Dessa är förhållandevis många i kriminalvårdsanstalterna och utgör en betydande riskgrupp i AIDS-sammanhang. Varje narkotikamissbrukare bör identifieras och utsättas för påverkan att upphöra med missbruket, framhåller styrelsen. De bör motiveras att lämna prov för HTLV-III-analys. I slutet av mars 1986 hade intagna i anstalter och häkten lämnat 3789 prov; av dessa var 65 HTLV-III-positiva.

Kriminalvårdsstyrelsen redovisar i allt väsentligt samma syn på behovet av tidiga insatser som departementschefen enligt vad som nyss har återgivits. Styrelsen förespråkar att resurserna främst koncentreras till de tre storstadsområdena. Förstärkning av vissa personalgrupper, främst sjuksköterskor och vårdare inom frivården, bör ske. Utbildningsinsatser och kvalificerad handledning för personal planeras. Viss beredskap för omhändertagande på särskilda avdelningar av AIDS-sjuka och smittbärare redovisas. Tillsammantaget gör styrelsen en kostnadsbedömning för åtgärdsprogrammet under ett år som uppgår till 25 milj. kr.

I proposition 1985/86: 171, som beslutats den 10 april 1986, har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen bl. a. att till Särskilda medel för bekämpningen av AIDS för budgetåret 1986/87 under femte huvudtiteln *anvisa ett reservationsanslag av 75 milj. kr.*

I propositionen, som har hänvisats till socialutskottet, anförs att av den

†2 *Riksdagen 1985/86. 7 saml. Nr 30*

Rättelse: S. 21 rad 15 Utgår: Göran Magnusson (s)

föreslagna ramen på 75 milj. kr. särskilda resurser bör avsättas för insatser för narkotikamissbrukare inom kriminalvården. Sådana utvecklings- och utbildningsprojekt bör stödjas som utgår dels från socialtjänstens samverkan med kriminalvården, dels från att kriminalvården skall utveckla sin egen verksamhet. En särskild beredningsgrupp med uppgift att föreslå regeringen konkreta insatser planeras.

I fråga om riktlinjerna för det planerade åtgärdsprogrammet anför socialministern efter samråd med justitieministern följande (prop. s. 15 f):

Varje narkotikamissbrukare bör utsättas för en intensiv påverkan att upphöra med sitt missbruk. Missbrukarna bör också motiveras att lämna prov för HTLV-III-analys.

Häktena är bland de viktigaste platserna där det går att nå de grava missbrukarna. Det är därför viktigt att häktningstiden tas till vara på ett effektivare sätt än vad som sker för närvarande. Konkreta behandlingsåtgärder, t.ex. i form av en vistelse utanför anstalt enligt 34 § lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt, bör förberedas under denna tid. Man bör sträva efter att, om övriga förutsättningar är uppfyllda, få till stånd sådana placeringar förhållandevis tidigt under straffverkställighetstiden. Detta förutsätter ett närmare samarbete mellan häkte, frivård och socialtjänst liksom att häktespersonalen får ökade möjligheter att aktivt delta i motivationsarbetet.

Det motivationsskapande arbetet måste också intensifieras på såväl de slutna lokalanstalterna som de slutna riksanstalterna. Enligt kriminalvårdsstyrelsens statistik är inslaget narkotikamissbrukare bland de intagna särskilt stort på vissa slutna riksanstalter. Särskilda satsningar bör göras på dessa anstalter för att nå och motivera missbrukare till behandling. Särskilda program för utbildning och handledning i motivationsarbete bör också genomföras för anstaltspersonal i hela landet. Vidare bör en satsning göras för att öka antalet § 34-placeringar på behandlingshem och i familjevård.

Kriminalvården måste också utveckla sina resurser för att kunna ge det stöd och den vård HTLV-III-positiva intagna är i behov av. Vidare bör kriminalvården förbereda hur intagna AIDS-sjuka skall beredas vård.

Även frivårdens personal kommer i kontakt med ett ökat antal HTLV-III-positiva missbrukare och har en viktig uppgift att motivera missbrukare till behandling. Därför bör också denna del av kriminalvården få tillgång till utbildning och handledning i motivationsarbete.

Utskottet vill från sina utgångspunkter och i linje med motionärernas önskemål framhålla vikten av att kraftfulla och samordnade åtgärder vidtas för att förhindra att HTLV-III-smittan får ytterligare spridning bland kriminalvårdens intagna och dess klienter i övrigt. Utskottet delar därvid den uppfattning som har kommit till uttryck i regeringens propositioner och i kriminalvårdsstyrelsens åtgärdsprogram, nämligen att huvudinriktningen bör vara att nå narkotikamissbrukarna, främst naturligtvis dem med ett intravenöst missbruk. Samtidigt måste dock finnas en beredskap för adekvat omhändertagande och behandling av dem som redan smittats och av dem som har utvecklat sjukdomen. Utskottet utgår ifrån att erforderliga åtgärder vidtas också för att skydda personalen.

De åtgärder som nyligen har föreslagits av regeringen är enligt utskottets mening ägnade att främja en utveckling i linje med vad utskottet sålunda

ser som önskvärd. Utskottet kan i allt väsentligt ställa sig bakom de riktlinjer för hur den fortsatta verksamheten skall bedrivas inom kriminalvårdens område, som har dragits upp i regeringens båda, i här aktuella delar redovisade, propositioner.

Med det sagda får motionärernas önskemål i här aktuellt hänseende anses vara tillgodosedda. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 614 i denna del (yrkande 15).

Särbehandling av vissa långtidsdömda m. m.

Bestämmelser om hur kriminalvården i anstalt skall anordnas finns i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt (kriminalvårdslagen). Kompletterande föreskrifter har meddelats i kungörelsen (1974: 248) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag.

Lagen skiljer mellan riksanstalter och lokalanstalter. Riksanstalt och lokalanstalt, liksom även avdelning av anstalt, kan vara antingen öppen eller sluten. Dessutom finns s. k. specialavdelningar, dvs. slutna avdelningar med särskild övervakning och begränsad gemensamhet mellan de intagna.

Principerna för placeringen av de dömda anges i 6, 7 och 20 a §§ kriminalvårdslagen. Vid val mellan riks- och lokalanstalt är huvudregeln att den som undergår fängelse i högst ett år placeras i lokalanstalt och den som undergår fängelse för längre tid i riksanstalt. Personer som från början placeras i riksanstalt skall emellertid kunna föras över till lokalanstalt när det behövs för en ändamålsenlig förberedelse av frigivningen.

Vid valet mellan öppen och sluten anstalt gäller som huvudregel att en intagen skall placeras i öppen anstalt, om inte annan placering är påkallad med hänsyn till rymningsfara eller av andra säkerhetsskäl eller av behandlingsskäl.

För vissa intagna som dömts till fängelse i lägst två år finns emellertid en särskild regel i 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen. Den bestämmelsen, som fått sin nuvarande lydelse dels genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 oktober 1982 (prop. 1981/82: 141, JuU 49 och 60, rskr. 361), dels genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 1984 (prop. 1983/84: 148, JuU 26, rskr. 333), innebär att en intagen som har dömts till fängelse i lägst två år för grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling av narkotika eller för försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till sådant brott skall placeras i sluten anstalt, om det med hänsyn till arten av hans brottslighet eller annars kan befaras att han är särskilt benägen att fortsätta en brottslig verksamhet av allvarlig karaktär innan verkställigheten i anstalt har avslutats. Undantag gäller enligt fjärde stycket om annan placering krävs för en ändamålsenlig förberedelse av förestående frigivning eller annars synnerliga skäl föreligger för placering i öppen anstalt.

Placering i sluten anstalt enligt 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen skall, om inte annat föranleds av synnerliga skäl, ske i riksanstalt och därvid företrädesvis i sådan anstalt eller avdelning av anstalt som är lämpad att tillgodose kraven på hög säkerhet (6 § kriminalvårdslagen). Så länge en intagen hänförs till den kategori som avses med den aktuella

bestämmelsen gäller också, under placering i sluten riksanstalt, särskilda begränsningar i fråga om permissioner och andra former av vistelse utanför anstalt (11 § andra stycket, 14 § tredje stycket, 32 § tredje stycket och 34 § andra stycket kriminalvårdslagen).

I 20 § kriminalvårdslagen regleras förutsättningarna för att placera en intagen i avskildhet från andra intagna. Enligt första stycket får sådan placering ske i vissa särskilt angivna situationer, bl. a. när det behövs med hänsyn till rikets säkerhet eller föreliggande fara för den intagnes eller annans liv eller hälsa liksom när det är nödvändigt för att hindra att den intagne påverkar någon annan intagen till att allvarligt störa ordningen inom anstalten. Enligt andra stycket får en intagen som dömts till fängelse i lägst två år och är placerad i sluten anstalt hållas avskild från andra intagna, om det kan befaras att han planlägger rymning eller att annan planlägger fritagningsförsök och avskildheten är nödvändig för att hindra att sådan plan sätts i verket samt det med hänsyn till den intagnes brottslighet eller annars kan befaras att han är särskilt benägen att fortsätta en brottslig verksamhet av allvarlig karaktär. Bestämmelsen, som i det nyss nämnda lagstiftningsärendet år 1984 fick sin nuvarande lydelse, hade dessförinnan tillämpning endast på narkotikabrottslingar.

Enligt 20 a § första stycket kriminalvårdslagen får en intagen placeras på specialavdelning om det i fall som avses i 20 § andra stycket finns anledning anta att förhållanden som anges där kommer att bestå en längre tid. Enligt andra stycket får sådan placering också ske, om det finns särskild anledning anta att det är påkallat för att hindra den intagne från brottslig verksamhet av allvarligt slag under vistelsen i anstalt.

De ändringar som år 1982 gjordes i kriminalvårdslagstiftningen syftade bl. a. till att motverka narkotikaproblemen i kriminalvårdsanstalterna. Det förtjänar anmärkas att den proposition som låg till grund för lagändringen upptog ett förslag till lydelse av 7 § tredje stycket kriminalvårdslagen som var mera generellt till sin utformning än den lydelse som kom att antas av riksdagen. Förslaget tog sålunda sikte även på vissa andra intagna än sådana som dömts för grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling av narkotika.

I sitt betänkande i lagstiftningsärendet (JuU 1981/82: 49 s. 20) framhöll utskottet bl. a. att behovet av att skärpa verkställighetsreglerna måste vägas mot intresset av att upprätthålla de principer som präglar svensk kriminalvård och som går ut på att, så långt det är möjligt med hänsyn till kravet på samhällsskydd och differentiering, främja de intagnas samhällsanpassning och motverka de skadliga följderna av fängelsestraffet. Vid en sådan avvägning ansåg utskottet att reglerna om särbehandling borde vara tillämpliga endast i sådana fall då straffet avsåg grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling avseende narkotika. Att låta också vissa andra intagna omfattas av regleringen skulle enligt utskottet leda alltför långt. Inom utskottet förelåg skiljaktiga meningar.

Den ändring i bestämmelsen som därefter gjordes år 1984 innebar att regeln utvidgades till att avse även dem som har dömts för försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling av narkotika.

I motion 614 begärs att bestämmelsen görs tillämplig även på andra långtidsdömda än narkotikabrottslingar. Motionärerna vill att lagförslaget i propositionen i 1982 års lagstiftningsärende antas.

Samma motionsönskemål som det nu aktuella framställdes i 1984 års ärende. Utskottet uttalade i sitt betänkande (JuU 1983/84: 26 s. 11) att utskottet av sådana skäl som anfördes i lagstiftningsärendet år 1982 inte kunde ansluta sig till motionsönskemålet om en ytterligare utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde. Utskottet tillade att motionärernas önskemål i sak torde bli väsentligen tillgodosedda genom den ändring som samtidigt gjordes i 20 §, genom vilken – som nyss sagts – förutsättningarna för placering i avskildhet eller på specialavdelning utvidgades till att under oförändrade krav på risk för rymning eller fritagning gälla alla långtidsdömda som kan befaras vara särskilt benägna att fortsätta brottslig verksamhet av allvarlig karaktär.

Därefter har utskottet intagit samma ställning vid behandlingen av ett enahanda motionsspörsmål i maj 1985 (JuU 1984/85: 36 s. 7).

Vid bedömningen av det nu aktuella motionsyrkandet finner utskottet inte anledning till någon annan syn på frågan, och utskottet avstyrker därför bifall till motion 614 i nu behandlad del (yrkande 14).

I sammanhanget vill utskottet ta upp motion 502, vari det efterlyses en speciallagstiftning för riksanstalter av Kumlas typ. Motionärerna anser att det bör skapas större möjligheter att skilja de intagna åt och att i högre grad än som nu kan ske hålla svårbehandlade arbetsvägrare inlåsta och isolerade från varandra under tid då de skulle ha arbetat.

Utskottet vill först hänvisa till den nyss lämnade redogörelsen för kriminalvårdslagens bestämmelser om anstaltsplacering och särbehandling av vissa intagna. Härjämte finns det skäl att beröra de regler som gäller i fråga om de intagnas arbete.

Enligt 12 § kriminalvårdslagen är en intagen skyldig att utföra det arbete eller delta i den undervisning eller utbildning som åläggs honom. Under den tid den intagne är skyldig att utföra arbete skall han vistas tillsammans med andra intagna om inte annat föreskrivs i kriminalvårdslagen eller följer av arbetets särskilda beskaffenhet (17 § första stycket första meningen). Detta innebär att den grundläggande regeln att intagna skall vistas tillsammans i princip gäller också för den som vägrar utföra ålagt arbete. I det lagstiftningsärende varigenom bl. a. denna regel infördes (prop. 1980/81: 1, JuU 8, rskr. 32) uttalade departementschefen att avskiljande inte bör få användas som en bestraffning för arbetsvägran (s. 14). – Enrumsarbete får enligt 18 § förekomma på den intagnes egen begäran.

Om den intagne vägrar att utföra ålagt arbete kan detta medföra disciplinstraff (47 §). Även avskiljande kan bli aktuellt om förutsättningarna härför enligt 20 § är uppfyllda.

För situationer när intagna inleder kollektiv arbetsvägran infördes en särskild regel genom det nyss nämnda lagstiftningsärendet. Den innebär att om ett större antal av de intagna vid en sluten anstalt samtidigt vägrar att utföra ålagt arbete gemensamheten mellan dem får inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten (17 § första stycket andra meningen).

Enligt departementschefens uttalanden i propositionen (s. 14) avser regeln bara sådana fall när det är åtminstone något eller några tiotal personer som vägrar arbeta. Departementschefen framhöll att det som regel inte bör finnas anledning att tillämpa bestämmelsen i andra situationer än då en kollektiv arbetsvägran har till syfte att störa ordningen eller arbetsdriften inom anstalten. Vidare underströk han att en så långtgående åtgärd som inlåsning i bostadsrum med stöd av bestämmelsen bör få vidtas endast om tillsynen inte kan ordnas på annat sätt. – Utskottet godtog förslaget (s. 10).

En av de grundläggande principerna inom modern kriminalvård i anstalt är att en intagen i största möjliga utsträckning skall vistas i gemensamhet med andra intagna. Av främst ordnings- och säkerhetsskäl har det emellertid ansetts nödvändigt att i vissa situationer begränsa denna gemensamhet. Enligt utskottets mening är det viktigt att iaktta stor restriktivitet när det gäller att inskränka gemensamheten mellan de intagna. Som framgått av redogörelsen i det föregående finns det ett flertal möjligheter att ingripa mot intagna som missköter sig på olika sätt, t. ex. genom att vägra utföra ålagda sysslor. Utskottet anser inte att det framkommit något behov av en sådan speciallagstiftning som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 502.

Privat drift av kriminalvårdsanstalter

I motion 501 förespråkas att privata kriminalvårdsanstalter inrättas och, som ett led i en förbättrad regionalpolitik, förläggs till glesbygdskommuner. Motionären hänvisar bl. a. till förekomsten av sådana anstalter i USA.

Vård- och behandlingsinstitutioner med privat huvudman är ingalunda något okänt fenomen i Sverige. Sålunda har t. ex. på missbrukarvårdens och ungdomsvårdens områden sedan länge viktiga insatser gjorts av enskilda personer, privata stiftelser och ideella föreningar. Under vissa tider har också vården på dessa institutioner kunnat ges i enlighet med en lagstiftning som har medgivit inskränkningar i den enskildes rörelsefrihet och andra tvångsinslag. Inte heller inom kriminalvården är privata huvudmän alldeles okända. Skyddsvärnet (föreningar i Stockholm och Göteborg) driver sålunda sedan länge viss anstaltsverksamhet. Åtskilliga av de placeringar som görs med stöd av 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt sker till institutioner av typen behandlingshem för missbrukare; dessa drivs icke sällan av privata stiftelser eller föreningar. Till all institutionell privat verksamhet av nu antytt slag lämnas dock regelmässigt betydande statsbidrag.

Som motionären framhåller förekommer det i vissa delstater i USA traditionella fängelser och häkten i privat regi. Skälet är, enligt vad utskottet har erfarit, framför allt den överbeläggning som under flera år har kännetecknat anstaltssituationen inom såväl det federala systemet som flertalet delstatssystem.

Som utskottet nyss har redovisat (s. 2 f) har beläggningen på de svenska kriminalvårdsanstalterna fortlöpande minskat under senare år. Något skäl

att öka anstaltsbeståndet genom privata tillskott finns alltså inte. Något skäl för att över huvud taget förespråka privata anstalter inom kriminalvården har utskottet inte heller funnit. Vad särskilt gäller argumentet om lokalisering till glesbygd vill utskottet bara erinra om den för svensk anstaltsvård gällande närhetsprincipen; den brist på anstalter som kan anses föreligga i dag är främst att hänföra till bristen på lokalanstalter i storstadsregionerna. Med det sagda avstyrker utskottet bifall till motion 501.

Kvinnor i fängelse

Fler anstaltsplatser för kvinnor

I motion 505 framhålls att det är angeläget att kvinnor, i likhet med män, får avtjäna sitt straff på rimligt avstånd från hemorten och därmed komma i åtnjutande av de rehabiliteringsinsatser som behövs inför frigivningen. Den brist på platser för kvinnor som enligt motionärerna råder i kriminalvårdsanstalterna bör därför snarast avhjälpas.

Frågan om förhållandena för kvinnliga intagna har tidigare behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast vid riksmötet 1978/79. Utskottet uttalade då sin anslutning till uppfattningen att de kvinnliga intagna har samma behov av och samma rätt till anstaltsplacering i närheten av hemorten som manliga intagna. Utskottet konstaterade att en fortlöpande ökning av möjligheterna för kvinnor att bli placerade på lokalanstalt pågick och förutsatte att frågan skulle ägnas särskild uppmärksamhet under den då pågående översynen av anstaltsbeståndet (JuU 1978/79: 32 s. 6 f).

Utöver 84 platser för kvinnor vid kriminalvårdsanstalten Hinseberg fanns det år 1979 sammanlagt 21 lokalanstaltsplatser för kvinnor. Hösten 1985 var antalet platser vid Hinseberg oförändrat medan antalet lokalanstaltsplatser hade ökat till 77, fördelat på 23 anstalter. I de nya lokalanstalter som färdigställs kommer också platser att inrättas för kvinnor (för närvarande Gävle, Malmö och Rosersberg).

Enligt tillgänglig statistik var antalet fängelsedömda som år 1984 togs in i kriminalvårdsanstalt totalt 14647. Därav utgjorde antalet kvinnor 560. I medeltal vistades totalt 3118 intagna, varav 122 kvinnor, samtidigt på anstalt. Det totala antalet lokalanstaltsplatser var drygt 2000, härav alltså som nyss nämnts 77 platser avsedda för kvinnor.

Det är enligt utskottets uppfattning självklart att kvinnliga intagna har samma behov av och samma rätt till anstaltsplacering i närheten av hemorten som manliga intagna. Detta synsätt redovisade utskottet vid flera tillfällen redan i början av 1970-talet och förutsatte att frågan skulle ägnas särskild uppmärksamhet under en pågående översyn av anstaltsbeståndet. Därefter har antalet lokalanstalter ökat relativt mycket. Utbyggnaden pågår alltjämt. Vid många av de tillkomna anstalterna har särskilda platser för kvinnor inrättats. I förhållande till sitt antal har kvinnorna numera tillgång till i huvudsak lika stor andel lokalanstaltsplatser som männen. Utskottet förutsätter dock, nu såsom tidigare, att kvinnornas behov ägnas särskild uppmärksamhet vid den fortsatta utbyggnaden av lokalanstalterna.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion 505.

I motion 610 begärs att fängelsestraff skall avskaffas som påföljd för kvinnor i långt framskriden graviditet. Anstaltsvistelse är i hög grad olämplig ur medicinsk synpunkt både för den blivande modern och för fostret, framhålls det.

Regler om verkställigheten av ådömda fängelsestraff finns dels i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., dels i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (kriminalvårdslagen). Båda lagarna innehåller vissa bestämmelser som rör gravida kvinnor.

I 12 § lagen om beräkning av strafftid m.m. ges bestämmelser om förutsättningarna för att erhålla uppskov med verkställigheten av ådömt straff i vissa fall. Om särskilda skäl, t.ex. sjukdom, föreligger kan kriminalvårdsstyrelsen bevilja den som inte är häktad uppskov med verkställigheten under viss tid, normalt högst sex månader. Denna tidsgräns gäller dock inte kvinnor som är havande eller ammar barn. För dem kan uppskov beviljas under tid som prövas skälig.

Den som är häktad kan inte beviljas uppskov enligt den nyssnämnda regleringen. 37 § kriminalvårdslagen innehåller föreskrifter om hur det bör förfaras med intagna i kriminalvårdsanstalt, som inte kan ges erforderlig hälso- och sjukvård inom anstalten. Den allmänna sjukvården skall då anlitas och vid behov skall en intagen föras över till allmänt sjukhus. Förlossning av intagen kvinna skall enligt samma bestämmelse såvitt möjligt ske på sjukhus och, om det behövs, skall kvinnan i god tid före förlossningen föras över till sjukhus.

I sammanhanget bör också nämnas möjligheten för regeringen att med stöd av 11 kap. 13 § regeringsformen genom nåd efterge eller mildra brottspåföljd.

Det är enligt utskottets mening ställt utom allt tvivel att vistelse i kriminalvårdsanstalt för en kvinna i långt framskridet havandeskap kan innebära allvarliga skadeverkningar både för henne själv och för hennes väntade barn. Sådana verkningar måste naturligtvis undanröjas. Beträffande det mycket ringa antal personer det här gäller är det i praktiken också så, enligt vad utskottet har inhämtat under hand, att varje gravid kvinna, som visar tecken på vårdbehov, förs över från anstalten till sjukhus med stöd av 37 § kriminalvårdslagen. Vistelsen där kan fortgå under avsevärd tid. Härigenom måste det syfte som ligger bakom motionsönskemålet anses vara tillfredsställande tillgodosett. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 610.

Familjeterapi inom kriminalvården

I motion 508 anförs att verksamhet med familjeterapi inom kriminalvården bör utvecklas utifrån de erfarenheter som har vunnits av pågående försöksprojekt inom området.

Motionärerna framhåller att målsättningen måste vara att en man, som dömts till fängelse för att ha misshandlat sin partner eller sitt barn, efter frigivningen skall kunna umgås med sin familj på ett acceptabelt sätt. Fängelsetiden måste då anses vara en lämplig period att påbörja en familje-

terapi. Den intagne kan lättare motiveras att delta och för familjen kan tiden i avskildhet från maken/fadern vara den mest lämpliga för att bearbeta relationsproblem.

I december 1983 uppdrog regeringen åt socialstyrelsen att lämna förslag till försöksverksamhet inom området kvinnomisshandel. Regeringen avsåg att under tre år ställa vissa belopp till förfogande för försöksverksamheten. Därefter beslöt regeringen i mars 1984 att från femte huvudtitelns reservationsanslag A 3. Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet fördela 625 000 kr. till fyra projekt enligt förslag av socialstyrelsen. Det av projekten som har det största intresset i detta sammanhang avser ett treårigt projekt inom kriminalvårdens Göteborgsregion, syftande till att utveckla behandlingsmetoder för män dömda för övergrepp mot kvinnor. Till projektet avsattes 150 000 kr. för budgetåret 1983/84.

Regeringen har därefter i augusti 1985 på socialstyrelsens förslag reserverat ytterligare 150 000 kr. från anslaget A 3 för ett andra verksamhetsår inom det nyss nämnda projektet. De i projektet verksamma psykologerna har i april 1985 gett ut en delrapport med bl. a. en beskrivning av projektets utformning och principerna bakom det terapeutiska arbetet.

Regeringen har vidare i april 1985 från samma anslag på socialstyrelsens förslag ställt 96 000 kr. till förfogande för ett projekt vid kriminalvårdsanstalten Färingsö avseende behandling av män dömda för övergrepp mot kvinnor. Projektet är särskilt inriktat på parterapi.

Därefter har regeringen i maj 1985 beviljat Riksförbundet för sexuell upplysning bidrag med högst 15 000 kr. från femte huvudtitelns reservationsanslag J 5. Utveckling och försök med vissa vårdformer. Bidraget är avsett att användas för en resa till USA med syfte att studera behandlingsprogram för män med sexuellt aggressiv problematik inom kriminalvård och psykiatrisk vård.

I sammanhanget skall också nämnas att brottsförebyggande rådet hösten 1985 har inrättat en arbetsgrupp om sexuella övergrepp mot barn. I arbetsgruppens direktiv tas bl. a. upp frågan om samhällets reaktioner på sådana brott, och arbetsgruppen bör enligt direktiven bilda sig en uppfattning om de alternativa behandlingsmodeller som prövats bl. a. i USA och överväga i vad mån sådana modeller har någon relevans för svenska förhållanden och om de i någon form bör prövas här.

Utskottet har vid två tillfällen behandlat frågan om behandling av män som har dömts för våldtäkt m. m. (JuU 1983/84: 20 s. 9 f och JuU 1985/86: 3 s. 22 f). I sina av riksdagen godkända betänkanden har utskottet understrukit vikten av att man i rehabiliterande syfte söker utveckla metoder för särskilda insatser för de grupper av män som dömts för olika former av våldsbrott mot kvinnor. Utskottet har därvid uttalat att utskottet ser positivt på den försöksverksamhet som bedrivs inom kriminalvården i avsikt att finna lämpliga behandlingsmetoder.

Utskottet vill nu – med anledning av motion 508 – än en gång framhålla det angelägna i att söka utveckla behandlingsmetoder i rehabiliteringssyfte för de grupper som här är aktuella. Den försöksverksamhet som bedrivs inom kriminalvården i denna avsikt och som utskottet tidigare har uttalat sitt stöd för är ännu inte slutförd. Resultatet av den liksom de erfarenheter

från andra länder som kan förväntas bli redovisade i olika sammanhang bör enligt utskottets mening avvaktas innan ställning tas till formerna för en eventuellt mera fast verksamhet av ifrågavarande slag. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion 508.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *åtgärdsprogram mot narkotika på anstalterna m. m.*

att riksdagen avslår motion 1985/86: Ju506, motion 1985/86: Ju616 i denna del (yrkande 2) och motion 1985/86:Ju625 i denna del (yrkande 2),

2. beträffande *åtgärder mot sjukdomen AIDS*

att riksdagen avslår motion 1985/86: Ju614 i denna del (yrkande 15),

3. beträffande *särbehandling av vissa långtidsdömda*

att riksdagen avslår motion 1985/86: Ju502 och motion 1985/86: Ju614 i denna del (yrkande 14),

4. beträffande *privat drift av kriminalvårdsanstalter*

att riksdagen avslår motion 1985/86: Ju501,

5. beträffande *fler anstaltsplatser för kvinnor*

att riksdagen avslår motion 1985/86: Ju505,

6. beträffande *fängelsestraffet för gravida*

att riksdagen avslår motion 1985/86: Ju610,

7. beträffande *familjeterapi inom kriminalvården*

att riksdagen avslår motion 1985/86: Ju508,

8. beträffande *medelsberäkningen*

att riksdagen med avslag på motion 1985/86: Ju207 i denna del (yrkande 4) och motion 1985/86: Ju217 i denna del (yrkande 5) och med bifall till regeringens förslag till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 494 680 000 kr.

3. **Frivården.** Regeringen har under punkt E 3 (s. 100 och 101) föreslagit riksdagen att till Frivården för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 222 243 000 kr.

Motioner m. m.

I motion 1985/86: Ju217 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen till Frivården för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 229 243 000 kr. (yrkande 6).

I motion 1985/86: Ju504 av Anita Johansson (s) och Aina Westin (s) hemställs att riksdagen uttalar att anslaget till frivården under det kommande budgetåret bör förbli oförändrat.

I motion 1985/86: Ju507 av Sigge Godin (fp) och Margareta Andrén (fp) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar att under anslaget E 3 Frivården anslå 7 700 000 kr. utöver vad regeringen har föreslagit (yrkande 1).

I motion 1985/86: Ju614 av Karin Söder m. fl. (c) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar till anslaget E 3 Frivården, förvaltningskostnader, anvisa ett i förhållande till regeringen med 5 milj. kr. förhöjt anslag (yrkande 16).

I ärendet har till utskottet inkommit en skrift från Föreningen Sveriges frivårdstjänstemän.

Utskottet

Inledning

Den 1 juli 1983 trädde nya regler för villkorlig frigivning och kriminalvård i frihet i kraft. Bl. a. avkortades övervakningstiden vid skyddstillsyn från två till ett år. Genom reformen minskade antalet klienter inom frivården från 17 541 den 30 juni 1983 till 12 846 den 30 juni 1984. Minskningen har fortsatt under budgetåret 1984/85. Antalet klienter var 11 832 den 30 juni 1985.

Inför reformen uppgick antalet klienter per tjänsteman till omkring 39. I 1983 års budgetproposition beräknades medel för att minska antalet ärenden per tjänsteman till omkring 30 och därigenom göra det möjligt att intensifiera övervakningen. Antalet klienter under budgetåret 1984/85 motsvarar ca 28 ärenden per tjänsteman.

Medelsberäkningen

Regeringens förslag till medelsanvisning under denna punkt uppgår till drygt 222 milj. kr. Det innebär en ökning av anslaget med 9,5 milj. kr. i förhållande till anslaget innevarande budgetår.

Förslaget innebär i korthet följande.

Lönemedlen under anslaget reduceras med 7 milj. kr. Detta motiveras av att den fortsatta nedgången av antalet klienter inom frivården under det senaste budgetåret gör det möjligt att dra in ett antal tjänster (20 st.) och ändå behålla den angivna relationen av omkring 30 klientärenden per tjänsteman. – Vidare beräknas en besparing av 700 000 kr. på medlen till kontorspersonal, vilket innebär tillämpning av huvudförslaget om besparing i denna del.

Samtidigt föreslås en fördubbling av ersättningen till lekmannaövervakare. Ersättningen skall enligt förslaget höjas från 100 till 200 kr. per månad, varav hälften arvode och hälften ersättning för kostnader. Den sammanlagda kostnaden för höjningen beräknas till ca 12,4 milj. kr.

Samtliga motionärer motsätter sig förslaget att dra in ett antal tjänster för frivårdspersonal. Som skäl framhålls frivårdens stora betydelse för att minska riskerna för återfall i brott. Som särskilda skäl anförs dessutom bl. a. att krav på ökade insatser från frivårdsorganisationen kan förväntas dels i det pågående intensiva arbetet med att hindra spridningen av sjukdomen AIDS bland narkotikamissbrukare, dels genom att nya alternativa påföljder, t. ex. kontraktsvård, beräknas bli införda. I motion 507 hävdas att nedskärning i stället bör ske på anslaget till byggnadsarbeten för kriminalvården med motsvarande belopp. Till detta yrkande återkommer utskottet under punkt 7 nedan.

Utskottet vill till en början instämma i motionärernas uppfattning att frivården utgör en mycket betydelsefull del av kriminalvården. En aktiv frivårdsorganisation med goda möjligheter till stöd- och hjälpinsatser är enligt utskottets mening av största vikt för ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete. Det är därför med tillfredsställelse utskottet nu konstaterar att regeringen har funnit möjligheter att föreslå kraftigt höjda ersättningar till lekmannaövervakarna. Som utskottet har framhållit vid flera tillfällen tidigare, senast vid förra årets budgetbehandling, är det angeläget att systemet med lekmannaövervakare kan bibehållas och helst utvidgas (JuU 1984/85: 36 s. 13). Den föreslagna höjningen av normalersättningen bör enligt utskottets mening ge bättre förutsättningar för detta.

Samtidigt är det naturligtvis väl så viktigt att tjänstemännen inom frivården har rimliga arbetsvillkor. Antalet övervakningsfall har sedan den 1 juli 1983, då den villkorliga frigivningen och skyddstillsynen fick delvis ändrat innehåll, minskat med nära en tredjedel medan antalet tjänster för konsulent- och assistentpersonal har behållits oförändrat. Det normtal på högst 30 klienter per tjänsteman som angavs som riktmärke i samband med reformen har därvid kommit att underskridas, på sina håll i betydande grad. I genomsnitt var år 1985 antalet ärenden per tjänsteman 28. Som kriminalvårdsstyrelsen har framhållit har det som ett resultat härav varit möjligt att intensifiera arbetet med klienterna. Detta var också ett av syftena bakom 1983 års reform.

Antalet tjänster för konsulent- och assistentpersonal är för innevarande budgetår 508. En minskning föreslås med 20 tjänster. Kriminalvårdsstyrelsen har gjort den bedömningen att ärendetalet synes ha stabiliserats på ca 12 000 ärenden per år. En enkel överslagsberäkning ger enligt utskottets bedömning vid handen att en minskning av personalstyrkan i den storleksordning som blir följden av regeringens förslag resulterar i att varje tjänsteman ändå får en ärendebelastning som inte överstiger den rekommenderade normen. Samtidigt bör erinras om de särskilda medel som, enligt vad som har framgått i det föregående (s. 6ff), kan förväntas bli avsatta för insatser inom kriminalvården mot sjukdomen AIDS. Utskottet vill i sammanhanget föra fram tanken att man vid dispositionen av de medel som sålunda kan tillföras frivården prövar möjligheterna att fördela ifrågakommande arbetsuppgifter även till innehavare av sådana tjänster som nämns ovan. Det behov av ytterligare frivårdsinsatser som i en framtid kan bli resultatet av de pågående övervägandena om alternativa frivårdspåföljder får enligt utskottets mening övervägas i det sammanhanget.

Med det sagda tillstyrker utskottet regeringens förslag till medelsberäkning under förevarande punkt och avstyrker bifall till motionerna 504 samt 217, 507 och 614 i här behandlade delar.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

beträffande *medelsberäkningen m. m.*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1985/86: Ju217 i denna del (yrkande 6), motion 1985/

86: Ju504, motion 1985/86: Ju507 i denna del (yrkande 1) och motion 1985/86: Ju614 i denna del (yrkande 16) till *Frivården* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 222 243 000 kr.

4. **Maskin- och verktygsutrustning m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 4 (s. 101) och hemställer

att riksdagen till *Maskin- och verktygsutrustning m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 4 800 000 kr.

5. **Engångsanskaffning av inventarier m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 5 (s. 102) och hemställer

att riksdagen till *Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 12 600 000 kr.

6. **Utbildning av personal m. fl.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 6 (s. 102) och hemställer

att riksdagen till *Utbildning av personal m. fl.* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 16 105 000 kr.

7. **Byggnadsarbeten för kriminalvården.** Regeringen har under punkt E 7 (s. 103–105) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för kriminalvården inom de kostnadsramar som har förordats i propositionen, dels bemyndiga regeringen att fastställa tillgångsvärden i enlighet med vad som har anförts i propositionen, dels till Byggnadsarbeten för kriminalvården för budgetåret 1986/87 anvisa ett reservationsanslag av 65 800 000 kr.

Motioner

I motion 1985/86: Ju503 av Gunnar Björk i Gävle (c) och Gunnel Jonäng (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att projektering påbörjas av en ny kriminalvårdsanstalt i Hudiksvall.

I motion 1985/86: Ju507 av Sigge Godin (fp) och Margareta Andrén (fp) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar att under anslaget E 7 Byggnadsarbeten för kriminalvården anslå 7 700 000 kr. mindre än vad regeringen har föreslagit (yrkande 2).

Utskottet

Riktlinjer i fråga om utformningen av kriminalvårdens anstalter antogs genom 1974 års kriminalvårdsreform. Riksdagen har därefter vid behandlingen av 1980 års budgetproposition godkänt en principplan för förändringar i lokalanstaltsorganisationen (prop. 1979/80: 100 bil. 5 s. 68–72, JuU 34 s. 1–4, rskr. 282). Planen innebär att nya lokalanstalter uppförs i områden som för närvarande har brist på lokalanstaltsplatser. Vidare förutsätts i planen att ett antal anstalter från 1800-talet samt vissa andra anstalter som är i mycket dåligt skick byts ut.

Regeringens förslag under detta anslag innebär bl. a. att ändrade kostnadsramar beräknas för pågående byggnadsarbeten, bland dem nya lokalanstalter i Rosersberg (38 milj. kr.), Malmö (29,8 milj. kr.) och Gävle (33 milj. kr.). För angelägna ny- och ombyggnadsarbeten vid befintliga anstalter beräknas 10 milj. kr. Kostnadsramen Diverse objekt föreslås till 19,3 milj. kr., varav 5 milj. kr. för eventuella byggnadsobjekt, som av särskilda skäl bör kunna sättas i gång skyndsamt.

Utskottet har den 15 april 1986 med anledning av proposition 1985/86: 125 bil. 1 hemställt att riksdagen för innevarande budgetår till Byggnadsarbeten för kriminalvården på tilläggsbudget III till statsbudgeten anvisar ett reservationsanslag av 26 milj. kr. (JuU 1985/86: 25).

I motion 507 begärs i denna del att anslaget till byggnadsarbeten skall minskas i förhållande till regeringsförslaget. Detta skulle, menar motionärerna, kunna ske genom en senareläggning av vissa diverse objekt; härigenom skulle motionärernas yrkande om ett bibehållet antal tjänster inom frivården kunna finansieras (se ovan s. 16).

Regeringens medelsberäkning under förevarande anslag ger enligt utskottets bedömning inte utrymme för reduktion på någon punkt. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 507 i denna del (yrkande 2).

I motion 503 begärs att riksdagen uttalar sig för projektering av en ny kriminalvårdsanstalt i Hudiksvall.

Enligt den principplan som riksdagen beslutade om år 1980 skall en ny lokalanstalt uppföras i Hudiksvall. Utskottet har inhämtat att en begäran om projektering har inkommit till justitiedepartementet sommaren 1985. Ärendet bereds för närvarande i regeringskansliet.

Utskottet behandlade både åren 1984 och 1985 motionsyrkanden om byggande av en ny anstalt i Hudiksvall. Utskottet hänvisade vid båda tillfällena till att den frågan, liksom frågan om uppförande av anstalter på andra orter, var aktuell inom regeringskansliet. Utskottet anförde vidare att utskottet inte – utöver vad regeringens prioritering innebar – kunde förorda byggande av kriminalvårdsanstalter i vissa orter före andra. Utskottet avstyrkte bifall till motionerna. Riksdagen följde utskottet (JuU 1983/84: 20 p. 7, rskr. 218 och JuU 1984/85: 36 p. 7, rskr. 342). Utskottet ser inte heller nu anledning att frångå sin tidigare ståndpunkt till frågan om prioritering av vissa anstalter före andra. Utskottet avstyrker således bifall till motion 503.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens begäran om bemyndigande att besluta om byggnadsarbeten för kriminalvården och att fastställa tillgångsvärden, och utskottet godtar regeringens medelsberäkning.

Utskottet hemställer

1. beträffande *kostnadsramar*

att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om byggnadsarbeten för kriminalvården inom de kostnadsramar som har förordats i propositionen,

2. beträffande *tillgångsvärden*

att riksdagen bemyndigar regeringen att fastställa tillgångsvärden i enlighet med vad som har anförts i propositionen,

3. beträffande *medelsberäkningen*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: Ju507 i denna del (yrkande 2) och med bifall till regeringens förslag till *Byggnadsarbeten för kriminalvården* för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 65 800 000 kr.,

4. beträffande *kriminalvårdsanstalt i Hudiksvall*
att riksdagen avslår motion 1985/86: Ju503.

Stockholm den 29 april 1986

På justitieutskottets vägnar

Karin Ahrland

Närvarande: Karin Ahrland (fp), Arne Nygren (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Björn Körlof (m), Helge Klöver (s), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Göran Franck (s), Arne Svensson (m), Birthe Sörestedt (s), Elving Andersson (c), Bengt-Ola Ryttar (s), Göran Ericsson (m) och Lars Sundin (fp).

Reservationer

1. Åtgärdsprogram mot narkotika på anstalterna m.m. (punkt 2, mom. 1)

Karin Ahrland (fp), Björn Körlof (m), Gunilla André (c), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c), Göran Ericsson (m) och Lars Sundin (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "medelsberäkningen m. m." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste arbetet med att få kriminalvårdsanstalterna fria från narkotika intensifieras. Målet bör vara att de tidigare nämnda riktmärkena skall vara uppnådda inom en snar framtid. Utskottet anser därför att det, i linje med vad som föreslås i motionerna, nu utan dröjsmål måste arbetas fram ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med narkotikaproblemen inom kriminalvårdsanstalterna. Ett sådant program måste ta sikte både på lagstiftningsåtgärder och på budgetmässiga och organisatoriska förbättringar. Ett element i ett sådant program är verkningsfulla åtgärder för att skära av tillförseln av narkotika till anstalterna. Angelägenheten av att så sker är enligt utskottets mening uppenbarligen så framträdande att intresset av att de intagna helt garanteras personlig integritet måste ge vika.

Det sagda måste självfallet i förekommande fall gälla även för besökande och andra som i sammanhanget kan komma i beröring med narkotika. Ett särskilt problem som måste övervägas är den otillräckliga regleringen i kriminalvårdslagen av s.k. disciplinärt tidstillägg. Bl.a. härvidlag måste verkningsfulla lagtekniska möjligheter tillskapas.

Utskottet vill vidare slå fast att det inte är tillräckligt att som för närvarande ha narkotikafria avdelningar endast på vissa anstalter; det är en självklarhet att alla avdelningar skall vara narkotikafria. Satsningarna på

en differentiering av de olika kategoricrna intagna på olika avdelningar och olika anstalter i kombination med inrättande av mindre avdelningar måste fortsätta. Inriktningen av och tidsplaneringen för detta arbete bör läggas fast i programmet. Även andra insatser för att komma till rätta med narkotikan inom anstalterna bör prövas vid utarbetandet av åtgärdsprogrammet. Därvid bör också andra idéer som förs fram i motionerna kunna övervägas.

För att kampen mot narkotikan skall lyckas är det ett oavvisligt krav att kriminalvårdsanstalterna snabbt blir narkotikafria. Åtgärdsprogrammet bör därför snarast arbetas fram och redovisas för riksdagen i lämpligt sammanhang.

Vad utskottet med anledning av motionerna 506, 616 och 625 nu anfört om insatser mot narkotika inom kriminalvården bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *åtgärdsprogram mot narkotika på anstalterna m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86: Ju506, motion 1985/86: Ju616 i denna del (yrkande 2) och motion 1985/86: Ju625 i denna del (yrkande 2) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

2. Medelsberäkningen (punkt 2, mom. 8)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m) och Göran Ericsson (m) anser – under förutsättning av bifall till reservation 1 –

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Yrkandet i" och slutar med "avstyrks samtidigt" bort ha följande lydelse:

Yrkandet i motion 217 har sin grund i motionärernas krav på ökade insatser mot narkotikan på anstalterna. Denna fråga behandlar utskottet i ett följande avsnitt i detta betänkande. Som framgår där anser utskottet att kampen mot narkotikan måste intensifieras och ett åtgärdsprogram genast arbetas fram. För en bättre differentiering mellan de intagna krävs fler anstaltsplatser. Vidare måste alla avdelningar göras narkotikafria. Enligt utskottets bedömning bör, såsom begärs i motion 217, den av departementschefen gjorda medelsberäkningen höjas med 15 milj. kr. för att dessa behov skall bli tillgodosedda.

Utskottet tillstyrker bifall till motion 217. Det saknas anledning att i detta sammanhang ta ställning till de motiv som ligger bakom yrkandet i motion 207.

dels att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *medelsberäkningen*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: Ju217 i denna del (yrkande 5) och med anledning av motion 1985/86: Ju207 i denna del (yrkande 4) samt med anledning av regeringens förslag till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 509 680 000 kr.

3. Medelsberäkningen (punkt 2, mom. 8)

Karin Ahrland (fp) och Lars Sundin (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Bakom yrkandet" och slutar med "avstyrks samtidigt" bort ha följande lydelse:

Bakom yrkandet i motion 207 ligger motionärernas – i en annan motion (606) – framförda yrkanden om dels slopande av den nuvarande halvtidsfrigivningen, dels skärpta straff för stöld. Om motionärernas begäran i dessa delar skulle förverkligas kan beläggningen på anstalterna komma att öka och fler platser i följd därav komma att behövas. Motionärerna motsätter sig av dessa skäl stängning av ytterligare anstaltsplatser. Yrkandena i motion 606 behandlas av utskottet i ett senare betänkande.

Yrkandet i motion 217 har sin grund i motionärernas krav på ökade insatser mot narkotika på anstalterna. Denna fråga behandlar utskottet i ett följande avsnitt i detta betänkande.

Utskottet anser, i likhet med vad som framförs i motion 207, att det med all sannolikhet kommer att behövas fler platser på anstalterna än vad departementschefen förutspår. Det bör därför inte komma i fråga att stänga ytterligare anstaltsplatser. Enligt utskottets mening bör medelsanvisningen under förevarande anslagspunkt därför räknas upp med 15 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Utskottet tillstyrker således bifall till yrkandet i motion 207.

Utskottet begär i det följande avsnittet om åtgärdsprogram mot narkotikan på anstalterna att kraftfulla åtgärder vidtas för att man skall komma till rätta med den rådande, oefterrättliga narkotikasituationen. Det finns emellertid inte anledning att nu förorda ytterligare medelstilldelning med anledning härav.

dels att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *medelsberäkningen*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:Ju207 i denna del (yrkande 4) och med anledning av motion 1985/86:Ju217 i denna del (yrkande 5) samt med anledning av regeringens förslag till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 509 680 000 kr.

4. Medelsberäkningen m. m. (punkt 3)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m) och Göran Ericsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Antalet tjänster" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening angeläget att bibehålla möjligheterna till hög intensitet i arbetet med frivårdens klienter. Samtidigt som klienternas antal visserligen har gått ned finns det uppgifter som tyder på att varje enskilt ärende har blivit tyngre. Härtill kommer att nya, och delvis alarmerande, inslag i arbetet kan förväntas. Utskottet syftar här på bl. a. de förestående insatserna i kampen mot sjukdomen AIDS, där kriminalvården, och då inte minst frivården, förväntas spela en aktiv och betydelsefull

roll. Det vore enligt utskottets mening olyckligt att i en sådan situation beröva frivården kunnig och erfaren personal på bekostnad av arbetssituationen för den personal som blir kvar och ytterst på bekostnad av den enskilde klienten.

Vad nu har sagts innebär att utskottet ansluter sig till vad som har förts fram i motionerna i fråga om behovet av personal inom frivården. Till följd härav bör anslaget räknas upp med 7 milj. kr. utöver regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

beträffande *medelsberäkningen m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: Ju217 i denna del (yrkande 6) och med anledning av motion 1985/86: Ju504, motion 1985/86: Ju507 i denna del (yrkande 1), motion 1985/86: Ju614 i denna del (yrkande 16) och regeringens förslag till *Frivården* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 229 243 000 kr.

5. Medelsberäkningen m. m. (punkt 3)

Gunilla André (c) och Elving Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Antalet tjänster" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening angeläget att bibehålla möjligheterna till hög intensitet i arbetet med frivårdens klienter. Samtidigt som klienternas antal visserligen har gått ned finns det uppgifter som tyder på att varje enskilt ärende har blivit tyngre. Härtill kommer att nya, och delvis alarmerande, inslag i arbetet kan förväntas. Utskottet syftar här på bl. a. de förestående insatserna i kampen mot sjukdomen AIDS, där kriminalvården, och då inte minst frivården, förväntas spela en aktiv och betydelsefull roll. Det vore enligt utskottets mening olyckligt att i en sådan situation beröva frivården kunnig och erfaren personal på bekostnad av arbetssituationen för den personal som blir kvar och ytterst på bekostnad av den enskilde klienten.

Vad nu har sagts innebär att utskottet ansluter sig till vad som har förts fram i motionerna i fråga om behovet av personal inom frivården. Till följd härav bör anslaget räknas upp med 5 milj. kr. utöver regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

beträffande *medelsberäkningen m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: Ju614 i denna del (yrkande 16) och med anledning av motion 1985/86: Ju217 i denna del (yrkande 6), motion 1985/86: Ju504 och motion 1985/86: Ju507 i denna del (yrkande 1) och regeringens förslag till *Frivården* för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 227 243 000 kr.

Innehållsförteckning

1. Kriminalvårdsstyrelsen 1
2. Kriminalvårdsanstalterna 1
   Motioner 1
   Utskottet 2
      Medelsberäkningen m. m. 2
      Åtgärdsprogram mot narkotika på anstalterna m. m. 3
      Åtgärder mot sjukdomen AIDS 6
      Särbehandling av vissa långtidsdömda m. m. 9
      Privat drift av kriminalvårdsanstalter 12
      Kvinnor i fängelse 13
         Fler anstaltsplatser för kvinnor 13
         Fängelsestraffet för gravida 14
      Familjeterapi inom kriminalvården 14
      Utskottets hemställan 16
3. Frivården 16
   Motioner m. m. 16
   Utskottet 17
      Inledning 17
      Medelsberäkningen 17
      Utskottets hemställan 18
4. Maskin- och verktygsutrustning m. m. 19
5. Engångsanskaffning av inventarier m. m. 19
6. Utbildning av personal m. fl. 19
7. Byggnadsarbeten för kriminalvården 19
   Motioner 19
   Utskottet 19

Reservationer 21

1. Åtgärdsprogram mot narkotika på anstalterna m. m. (punkt 2, mom. 1) (m, fp, c) 21
2. Medelsberäkningen (punkt 2, mom. 8) (m) 22
3. Medelsberäkningen (punkt 2, mom. 8) (fp) 23
4. Medelsberäkningen m. m. (punkt 3) (m) 23
5. Medelsberäkningen m. m. (punkt 3) (c) 24

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1986